

מחבר: דוד אקסלרוד **מאמר:** הרהורים בסיבת אורך גלותינו

התירו של כסף משנה.

◈ ביקורת על הטקסט תראה ככה

רבינו הרחיב פיו ולשונו בפירוש המשנה פ"ד דמסכת אבות על ההספקות שנותין גם לרבנים וגם לתלמדים כי נראה מדבריו שרוב חכמי התורה הגדולים שבאותו זמן או כלם היו עושים כן וגם פה אזדא לטעמיה והנה הוא ז"ל הביא ראיה מהלל הזקן (יומא ל"ה) שהיה חוטב עצים ולומד. ואין משם ראיה שזה היה דוקא בתחלת לימודו ולפי שהיה בזמנם אלפים ורבבות תלמידים אולי לא היו נותנים אלא למפורסמים שבהם או שכל מי שהיה אפשר לו שלא ליהנות היה עושה אבל בשזכה לחוכמה ולמד דעת את העם התעלה על דעתך שהיה חוטב עצים? ◈ (מי שרגיל ליטול מהציבור ובא לדון בענין, בודאי לא יעלה על דעתו, באמור: " כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא, אם קודם מעשה אמרה- שומעין לו, ואם לאו - אין שומעין לו" , אך מי שבא לדון בלי דעה קדומה יעלה. בעניין "ואין משם ראיה שזה היה דוקא בתחלת לימודו" ראה למעלה ע' 23.) גם מה שהביא מר' חנינה בן דוסא (ברכות "ד) אינה ראיה שאם היה רוצה להתעשר לא היה צריך לשאול מבני אדם רק מן השמים היו נותנין לו כמוזכר בתעניות (ב"ה) אבל הוא ז"ל לא רצה ליהנות מן העולם הזה ◈ (וזה לא דוגמא לחיקוי, אפילו חלקי?) ואין דברינו אלא ברוצים ליהנות מן העולם הזה אבל שלא באיסור. ◈ (הינו בלומד לשם שמים ורוצה ליהנות מן העולם בזכות תורה- ואין שאלתי- האם זה מותר, אלא האם זה יתכן גם יחד. ההבחנה שאני רוצה לעשות היא בין רוצה ליהנות לכתחילה וזה שעדין לא הצליח שלא ליהנות ואולי עד סוף חייו ישאר רק בשאיפה. וכזה לא דן בהצדקה למעשיו.) וקרנא (כתובות ק"ה) שהיה מרויח שהיה בודק באוצרות יין איזה ראוי להתקיים אותה אומנות יפה היא ובלא טורח גדול. ◈ (כל אומנות כזו לא משמים נופלת, אלא על אף הכישרון האפשרי, תוצאה היא מלימוד, צבירת ניסיון ועמל. את הזעה שחוסכים בסוף שופכים בהתחלה, אך הקנס הקדום תקף- "בזעת אפך תוכל לחם") ואין ספק שמי שחננו השם יתברך שיתפרנס ממלאכתו אסור לו ליטול. ◈ (היש חובה לעשות השתדלות למען זה? מה גדרה? הגדרתה המדויקת עלולה לשנות כל אופי התרו) ורב הונא דהוה דלי דוולא כבר פירש"י ז"ל שהיה דולה להשקות שדותיו ובזה אין גנאי ◈ (ומה ענין גנאי כאן? מי דיבר על גנאי? כסף משנה מפריך טיעון שלא נטען. הלא דאגותינו לחסוך זמן לפנות פנאי ללמוד תורה? אותה עבודה כשכיר או כעצמאי לא לוקחת אותו זמן? ואם כבר, הבה נעשה סדר בדברים- מה מגונה במלאכה? רש"י- "גנאי לציבור הנזקק לזה" (קידושין ע א) דהינו ציבור שמנהיגו נאלץ לעבוד לפרנסתו מתבזה, רשב"ץ- גנאי מעמדו של ת"ח, כסף משנה משתמע- גנאי להיות שכיר. האם גנאי הוא לציבור או למעמד או לתורה לא ניתן להסיק מדבריו. (קידושין ע א) "לא סבר לה מר להא דאמר

רב הונא בר אידי אמר שמואל: כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור- אסור בעשיית מלאכה בפני שלשה?" ובאמת קשה לחשוב על סיבה אחרת: אסור לפני שלושה- פירוש- צריך להצניע, מה מצניעים אם לא דבר שיש בו גנאי? אך כיצד זה מתיישב עם "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך" (תהלים קכח , ב) או עם "...כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה ..." או "... יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ ..." (אבות פ' ב מ' ב) . ואם גנאי למה אסור לפני שלושה, למה לא בכלל? הצורה היחידה שניתן לישב את זה לדעתי כך היא- יש כמה פעולות שכל אדם עושה בצינעה, לא רק לא לפני שלושה, אלא בחדרי חדרים. יחד עם זה ברור שאין מי שנמנע מהם כלל. זה דברים הכרחיים לניקיון הגוף, תחזוקתו התקינה, וקיום העולם. אי הצנעת העיסוק בהם נחשב לגנאי. כך הוא גם עם מלאכה, אדם שנתמנה לפרנס ואמור להיות מעתה מסור לצרכי הכלל ולתורה, נראה כמועל, כשהוא עושה לביתו, אף כי זה הכרחי. החשוב צריך להיות מופגן, הטפל מוצנע.) גם כי לפי זה כבר היו לו קרקעות ולא היה צריך ליטול. עוד הביא ראיה ממה שאמרו במי שאחזו (ס"ז:) רב יוסף איעסק בריחייא רב ששת בכשורי אמר כמה גדולה מלאכה שמחממת את בעליה. כבר נזהר רש"י ז"ל מזה ◈ (למה המונח הזה "נזהר"?) וכתב דלרפואה היו עושים כן בימות השלג להיתחמם ולהזיע. ואיני מבין כוונת רבינו הלא נערים בעץ כשלו אף כי סומה כי רב ששת סומה היה כניראה באותה סוגיא ואיך היה נושא קורות וא"כ ע"כ י"ל כרש"י שהיה נושא משא בתוך ביתו ממקום למקום. ◈ (1. בפרוש משנה לרמב"ם - "רב יוסף עליו השלום היה סבל קורות" גרסתו הייתה הפוכה כניראה 2. כדי להתחמם אין צורך לשאת קורות-כשורי מספיק קורה-כשורא, במיוחד לסומא, במיוחד בתוך ביתו. נושא קורות-כשורי נשמע יותר כמלאכה. נשיאת משא כבד וארוך, בקורה, נעשתה בזוג. ראשון חייב לראות השני מספיק שיסחב. 3.מה היה מצב כלכלי של אנשים שכך התחממו בשלג? ואפילו אם השערת כסף משנה נכונה הלא זה אשר כותב רמב"ם שם בפירוש מישנה "טעו אלו המכחישים את האמת...ולוקחין ממון בני אדם...במעשיות שמצאו בתלמוד על בני אדם בעלי מומין בגופם (סומה כרב ששת לדוגמה) או זקנים...ואין להם שום דרך אלא לקבל ומה יעשו, הימותו?" קשה להבין מטרת כסף משנה באשר הוא עבר על דוגמאות שהביא רמב"ם על חז"ל שעבדו לפרנסתם ומנסה להכחישם, כאילו חסר דוגמאות אחרות, רשב"ץ עושה לנו את השירות הזה ומביא עוד דוגמות רבות. ראה קצורי למעלה ע' 16 או מלא [2] בסוף. ניסיונות הכחשה במיוחד תמוהים אחר שבפירושו בית יוסף (טור , יורה דעה , ס' רמ"ו) מסתמך על תשב"ץ.) ודחה שם רבינו היתה באוניות סוחר לומר דוקא כשהיו חולים ואמת הדבר שר' אלעזר בר"ש אמרו (ב"מ פ"ד:) שהיה חולה אבל מ"מ אם כוונת הכתוב לכך מה משבח התורה הרי כל בעלי מומין אע"פ שלא יהיו בני תורה ממרחק יביאו לחמם כי הרואה עצמו בצער נודר כך לצדקה ונותנין אותו לעניים החולים ◈ (תשובה לתמיה זו נקבל מיד בדיברי כסף משנה על מעשה יונתן בן עמרם) וגם שר' אלעזר בידו היה לסלק האיסורים מעליו כמזכר בהפועלים וכיון שכן היה גרם לעצמו ליהנות מד"ת וא"כ מהו שטוען רבינו ואומר "והמעשים אשר ימצאו בגמרא מאנשים בעלי מומין בגופם שאין תחבולה להם אלא לקחת ממון אחרים ואם לא מה יעשו הימותו זה לא צותה תורה" אינה טענה דאיבא למימר- שיסלקו יסוריהם מעליהם ולא ימותו ◈ (לו היה מדובר בבך שאדם גרם לעצמו שבר (קילה) כדי לזכות בצדקה, ובא רופא ומציע לו ניתוח חינם והוא מסרב, כדי לא להפסיד צדקה, שאלה זו הייתה חוקית. אך זה לא המצב. ר' אלעזר לא גרם לעצמו ייסורים כדי לזכות בצדקה. כל מה שאפשר לשאול הוא, האם מותר לו להתפלל

לייסורים. אם כן, מה שנגרם מזה מותר גם. ר' אלעזר חיפש ייסורים על עצמו כחלק מעבודתו המיוחדת. המנעות מהנאה מד"ת זה גם חלק מעבודת ה'. כל מה שנותר לשאול הוא מה האיזון הנכון ביניהם, אך אין זה ענייננו.) גם שמצינו בדיברי חז"ל (כתובות ק"ה) שלתת דורון לת"ח שהוא כאילו מקריב בכורים והביאו ראיה מאלישע כמוזכר פ' שני דייני גזרות וכן מצינו כשהיו הולכים לשאול לנביא היו נותנין לו דורון. לפי פשט דברי רבנו גם דורון אסור לקבל דאל"כ למה נדחק באותו פסוק דהיתה כאנית סוחר לימא התם בתורה דורון הוה. ◈ (איני יודע מי "נדחק באותו פסוק" אבל ברור שעניין אלישע לא נעלם מרמב"ם בפרוש המשנה. אך הוא מבחין בין לדרוש, לבקש, לצפות שיתנו מתנה ו"להסכים לקבל מתנה דרך כבוד" - שזה הדורון שהוא "כמקריב בכורים" - והבחנה זו פשוטה וברורה. מתן לשם עזרה שמו "צדקה", מתן לשם גמול שמו "שכר", מתן לשם תיקון נזק שמו "פיצוי", מתן לשם כבוד שמו "דורון". "ואין זה דומה לזה כלל, ואין זה אצלי אלא הטעיה מן הלומד מזה." -דברי רמב"ם. בסף משנה יכול לא להסכים עם המשמעות שרמב"ם נותן למושג, אך להגיד: "לפי פשט דברי רבנו גם דורון אסור לקבל" זה "הטעיה מן הלומד מזה") ומצינו ברבי יוחנן שהיה מפרנסהו הנשיא בדאיתא בסוטה ◈ (כ"א ע' 22, ראה א, לחיזוק העניין שם : "אילפא ורבי יוחנן הוו גרסי באורייתא, דחיקא להו מילתא טובא, אמרי: ניקום וניזיל וניעבד עיסקא, ונקיים בנפשין (דברים ט"ו) אפס כי לא יהיה בך אביון" . (תענית דף בא א) הנה עדות ברורה שלפחות עד שמונה לראש ישיבה ידע מצבי עוני, לפי פרש"י "מי שהוא ראש ישיבה היו מגדלין אותו משלהן, ומעשירין אותו, כדאמרינן לגבי כהן גדול בסיפרא וביומא (יח, א) " אם כן למה לקבל מהנשיא? אלא אם נאמר שדברי רש"י בכלליות על אותו עניין. אין זה חייב לצאת מגדר " דורון" כי לא מדובר כאן בגביה, דרישה או בקשה אלא הסכמה לקבל. לא הכרחי שדורון זה קשור למינוי, כמו שתמיכת עזריה בשמעון אחיו לא קשורה למינוי) גם בדברי קבלה מצינו כי ליושבים לפני ה' יהיה לאכל לשפע ◈ (כמו "סוף הכבוד לבא" אינו זכות לתבוע אלא הבטחה, כך זאת הבטחה, אשר לא מציינת אופן הגעת אותו שפע, אשר "יהיה", ממדרש בהחלט משמע לעתיד לבוא.) וכו' וסוף הזרוע (חולין קל"ד) אמרינן ההוא שקא דדינרי דאתא לבי מדרשא קדם ר 'אמי וזבה בהם ופריך והיכי עביד הכי והא כתיב ונתן ולא שיטול מעצמו ומשני לעניים זכה בהם ואי בעית אימא אדם חשוב שאני כלומר ממונה ראש ישיבה דתניא והכהן הגדול מאחיו. ופירש"י שקא דדינרי זהב שלחו ממקום אחר לבני הישיבה וודאי דר' אמי לא היה חולה דאי לא לשני הכי אלא בריא הוה ואפילו הכי זכה בהם ולא הוקשה להם למה נטלו אלא מפני שנטלו מעצמו הא לאו הכי שפיר דמי. ועוד דמשמע בפירוש דאדם חשוב אפילו ליטול מעצמו שרי ◈ (ההבחנה שהוא עשה כאן היא- אם שאלת הגמרא איך לקח לעצמו, סימן שבעצם הלקיחה אין שום בעיה. וזה נכון. רמב"ם לא טען שבכגון זה היה עליו לזרוק את הכסף לים. אין טענה שאסור לקבל בשום מצב. אסור לדרוש , לשדל, לבקש. ואם נישלח אין חובה לרדוף אחר הנותן ולהחזיר, או להשמיד את המתנה. ראה ע' 2 וע' 3) . ומה שהביא להשתיק החולקין ממעשה דר' טרפון (נרדים ס"ב) ודיונתן בן עמרם (ב"ב ח'.) אדרבה משם ראיה ◈ (שים לב! מובטח טיפול בשתי מעשיות) דאמר רבינו הקדוש שלא יכנס להתפרנס משלו אלא ת"ח ואם איתה שאסור היאך היה מבשילן לת"ח לתת להם מה שהוא אסור ◈ (באן התשובה לתמיהת בסף משנה על משמעות פסוק "היתה כאנית סוחר" - "לכך מה משבח התורה?" , אשר הבטחתי במעשה יונתן בן עמרם- הפלה רבנו הקדוש בין ת"ח ואינו ת"ח!) ועוד דלא מן השם הוא זה דודאי כל היכא שיש לו אסור לא

ליהנות מדברי תורה וגם יש לו למעבד כל טצדקי דאפשר שאם יהנה יהי בתורת עני וכההיא דיונתן בן עמרם. ויתר נראה לומר דכל שאין לו משרא שרי ליהנות ויונתן בן עמרם לפני משורת הדין הוא דעבד וכמו שאמרו שמא יונתן בן עמרם תלמידך הוא שאינו רוצה ליהנות בכבוד תורה דמשע דוקא יונתן בן עמרם הוא דלא הוי מתנהי הא אינך הוו מתהנו הכי הל"ל שמא שום בן תורה. ועוד דאם איתא דאסור האיך לא נמצא אחד שיעמיד דבריו על דין תורה אלא יונתן בן עמרם לבדו. ◈ (מדובר בשנת רעבון מצב שמי שאין לו גם לא יהיה לו עד היבול הבא, שבזמנים ההם קהילות שלמות נמחקו. ובמצב זה, משתדל חסיד נשגב לא ליהנות מכ"ת. אמר הרמב"ם "אם במצב נואש (ולכן מותר) מנסה חסיד לקיים- זה מלמד עד כמה חשוב במצב רגיל לקיים!" אמר כסף משנה - היות ומצינו שבמצב כלשהוא רק החסיד מקפיד, נסיק מכך שהדבר נחלת חסידים בלבד. ראה גם ע' 21. שים לב, טיפול במעשית ר' טרפון שהובטח נעדר. צדק הרמב"ם שמעשיות אלה משתיקות את החולקים אם לא שניהם אז אחת.) ופירוש המשניות שם באבות כך הם לדעתי ר' ישמעאל אומר הלומד על מנת ללמד כלומר שאין כוונת למידתו לשמה רק להתכבד בהיותו ראש ישיבה כמו שאמרו בפ' קונס (נדרים ס"ב, א) לאהבה את ה' שלא תאמר אקרא כדי שיקראוני חכם אשנה כדי שיקראוני רבי או שאהיה זקן וישב בישיבה, או כונתו ע"מ ללמוד ויטול שכר כמי שלומד איזה אומנות מספיקים בידו ללמוד וללמד כפי כוונתו ולא יותר אבל הלומד ע"מ לעשות הוי לומד לשמה ומספקים בידו ללמוד ללמד לשמור ולעשות כי כל אלא בכלל כוונתו כי לימוד התלמידים גם השמרו ממצות ל"ת ועשות ומצות עשה מעשה יאמר לו. בא ר' צדוק ואמר אל תטעה לומר כיון שאני ראוה שגם ללומד ע"מ ללמד מספקין בידו כפי כוונתו שאין בו און אשר חטא אל תכוין לשום מהכוונות הרמוזות בעל מנת ללמד. ובבחינת המכוין השגת הכבוד אמר אל תעשה עטרה להתגדל בהם ובבחינת המכוין ללמוד כדי להתפרנס כמי שלומד אומנות אמר ודאשתמש בתגא חלף וכיון שהלל סתם דבריו הא למדת שכל הנהנה מדברי תורה איזה מין של הנאה שיהי כלומד על מנת השגת כבוד או השגת פרנסתו נוטל חייו מן העולם. גם משנת הלל שהזכיר הכתובה בפ"א כך פירשו לדעתי הוא אמר תחלה הוי מתלמידיו אהרן ומדרך העולם שההולכים בדרכים ישרים כאלה כוונתם לקנות שם או להרויח כנגד מי שמכוין לקנות שם אמר נגד שמיה וכו'.וא"ת מי הכניסני בתגר זה אם למדתי לא אוסיף עוד כי אם אלמוד אולי אכוין לקנות שם ואבוד שמי ובשלא אוסיף לא אענש או אם שמעתי מאמר זה קודם שילמד לא אלמוד אמר ודלא מוסיף יסוף אע"פ שלמד כיון ששנה ופירש ה"ז קשה מכולם ודאי יסוף אבל אותו שלא רצה ללמוד חייב מיתה הוא ומ"מ אם יש לו זכות תולה לו ולכך שינה לומר בראשון יסוף ובשני חייב מיתה. ובנגד כוונת הרוחת הממון אמר ודאשתמש בתגא חלף וכאן נכללות כל הנאות ד"ת. וה"מ המכוין בתחלת למודו לכוונות האלה או שאפשר לו להתפרנס בלא שיטול שכר תלמודו ◈ (היינו אין לו כוונות אסורות, לומד לשמה הוא, ויש לו מקור פרנסה, אך הוא רודף בצע ונוטל בכל זאת. ויצור שעטנז זה קיים?) אבל אם למד לשם שמים ואח"כ אי אפשר לו להתפרנס בלא שיטול שכר מותר ◈ (מהלכו של כסף משנה שונה טכנית משל תשב"ץ, הוא בוחר לטפל בגופי המשנה. המטרה היא אותה מטרה- להוציא דברי המשנה מתחום מעשה לתחום כוונה. לצורך זה, סיפא של משנה פ' ד מ' ה "...רבי צדוק אומר אל תעשם עטרה להתגדל בהם ולא קרדום לחפור בהם וכך היה הלל אומר ודישתמש בתגא חלף הא למדת כל הנהנה מדברי תורה נוטל חייו מן העולם" מובאת בפרשנות לרישא: "רבי ישמעאל בנו אומר הלומד על מנת ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד והלומד על מנת לעשות מספיקין בידו ללמוד וללמד

לשמור ולעשות". באשר חלקה הראשון- "הלומד על מנת ללמד" מוברז כבוונה אסורה. כך "אל תעשם עטרה להתגדל בהם ולא קרדום לחפור בהם " עבר לתחום איסור הכוונה בלבד. מכיון שבהמשך בתוב-

" דישתמש בתגא חלף" - ביטוי המופיע במשנה פ' א מ' יג. משנה קודמת לה- יב עוברת טיפול דומה- מעתה מ' יג- "הוא היה אומר נגד שמא אבד שמיה ודלא מוסיף יסיף ודלא יליף קטלא חייב ודישתמש בתגא חלף" -

פרשנות של מ' יב, באשר מ' יב - "הלל ושמאי קבלו מהם הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" מדברת על התנהגות שיש בו חשש לכוונות בלתי רצויות ובדי לבטלם הוצרכה משנה יג, המדברת מעתה נגד כוונות העושה ולא המעשה. לא נשאל למה כך להסתבך, האין אפשרות פשוטה יותר להבין את המשנה? האם חז"ל לא יכלו לנסח דברים כך שלא יצטרכו לתרגום? יש בעיה פשוטה יותר- הביטוי "הלומד על מנת ללמד" מופיע גם הוא במשנה אחרת- פ' ו מ' ו - "המכיר את מקומו והשמח בחלקו והעושה סייג לדבריו ואינו מחזיק טובה לעצמו אהוב אוהב את המקום אוהב את הבריות אוהב את הצדקות אוהב את התוכחות אוהב את המישרים מתרחק מן הכבוד ולא מגיס לבו בתלמודו ואינו שמח בהוראה נושא בעול עם חבירו מכריעו לכף זכות מעמידו על האמת מעמידו על השלום מתישב לבו בתלמודו שואל ומשיב שומע ומוסיף הלומד על מנת ללמד והלומד על מנת לעשות המחכים את רבו והמכוין את שמועתו והאומר דבר בשם אומרו הא למדת שכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר (אסתר ב') ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי". בעת צריך "לדוג" את ה "הלומד על מנת ללמד" מתוך הרשימה ולהסביר כיצד הוא יחידי בה עם כוונה אסורה או לחלופין ש "הלומד על מנת ללמד" של פ' ו מ' ו הוא לא ה "הלומד על מנת ללמד" של פ' ד מ' ה. ולבסוף נותר לשאול להבהרת האמור "אבל אם למד לשם שמים ואח"כ אי אפשר לו להתפרנס בלא שיטול שכר מותר" האם הוא חייב לעשות אי אלו הבנות ומאמצים בנים כדי אבן "להתפרנס בלא שיטול" או שהלומד זה בהברח פתי, והאם העדר מאמצים בנים אלו מעיד על כוונה התחלתית? גם תשב"ץ גם כסף משנה מעבירים איסור **"שימוש בבבוד התורה"** לתחום כוונה התחלתית בלבד. תחום שלא ניתן לביקורת, כי מי בוחן כליות ולב? לבן מעשית כולם יכולים ללמוד בשבר, כי הרי מי שהוא לומד לא לשמה לו היה מסוגל להודות כבר היה לומד לשמה. לדבריהם אין שום דרך לאסור על מישהו, שאכן התחיל את ללמוד לשמה אך, בעקבות אי אלו תהליכים בנפשו במהלך השנים היום לומד למען פרנסה בלבד ומצהיר על כך בגלוי, להמשיך ליטול מהציבור. מה שבטוח, שום הגבלה לא מוגדרת. מי שירצה להגדיר הגבלה זו בתחום חיצוני-מוחשי, יהיה חייב לענות- למה לא תהיה הגדרה חיצונית-מוחשית גם על כוונה התחלתית. כאשר יציב הגדרות אלה על כוונת הלומד, הינו איך חיצונית נראית התנהגות הלומד לשמה, ייווכח שכל המהלך של תשב"ץ וכסף משנה מהלך סרק הוא, כי יסתבר שהמשנה חזרה למשמעותה הפשוטה המעשית- מוחשית, הנראית לעין. כמו שר' טרפון הצטער לא מפני שהחליט ליהנות מכתרה של תורה, אלא מפני שמעשית הרוויח ממה שקרה.) וזה נחלק לשלשה חלקים אם שיטול מאבות הבנים שבר למוד בניו או ללמדו. ואם שיושב ולומד וכל הבא לקרבה אל מלאכה יקרבהו לתורה ומצות. ואם שיושב ודן דין אמת לאמתו. וכל אלו חלקים למדנו היתרם מפ' שני דייני גזירות דאמרינן התם [24] ת"ח המלמדים הלכות שחיטה והלכות קמיצה לכהנים נוטלים שכרם מתרומת הלשכה ובתבו התוספות דאע"ג דאמרינן בפ' אין בין המדר דשבר תלמוד אסור הכי שני דכל שעה יושבים ולא היו עוסקין

בשום מלאכה ולא היה להם במה להתפרנס והיה מוטל על הציבור לפרנסם . מדבריהם למדנו שלא אסרו שבר התלמוד אלא כשיש לו ממקום אחר כדי פרנסתו. ◈ (זאת אומרת- "דשכר תלמוד אסור" - פירושו- מותר בתור שבר בטלה, זה כשיש פרנסה ומפסידה ומותר כשאין מקור להתפרנס, אז מתי באמת אסור? מה שנותר לאסור זה מי שיש לו הון או נכסים שלא צריכים לניהולו(כי ניהול זה גם מלאכה) והוא לומד לשם שמים, כי אם לא לשמה אסור ממילא, ורוצה ליטול שבר, וכדי לאסור מקרה מוזר זה שספק אם אפשרי כלל אמרו חז"ל כל אותם אמרות ותוכחות? האם הם שמו להם למטרה לבלבל אותנו? הלא הם אמרו לעולם ישנה אדם דרך קצרה ? האין דרך פשוטה יותר? למה להרבות דברים, 25 עשרים ושש (26) שורות מתחת המילים על "נוטלים שכרם מתרומת הלשכה" , שעל פרשנותם בונה כסף משנה, כתוב "מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה- אם דמה דיין למלך שלא צריך לכלום- יעמיד ארץ ואם לכהן שמחזר על הגרונות יהרסנה." - לו יצויר שמלמדי הלבות לכוהנים לא מקבלים שבר - יצטרכו לחפש מתנדבים. ואז בית מקדש יהיה "ככהן שמחזר על הגרונות" (ש"ב בד:בד) "וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל אַרַוְנָה לֹא כִּי קָנוֹ אֶקְנֶה מֵאוֹתְךָ בִּמְחִיר וְלֹא אַעֲלֶה לַיהוה אֱלֹהַי עֹלוֹת חִנָּם וַיִּקֶן דָּוִד אֶת הַגֹּרֶן וְאֶת הַבָּקָר בְּכֶסֶף שְׁקָלִים חֲמִשִּׁים:" - זה מלך.) ומכאן יש ללמד לשני חלקים הראשונים שלפיכך היו נוטלים שכרן מתרומת הלשכה מלמדי הלבות שחיטה וקמיצה לכהנים לפי שהרי הם מהנים בזה לישראל עצמם ◈ (המחזיק בטיעון זה לא מקיים "אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת" . פשוט לא.) שאם הכהנים לא ידעו היאך יקריבו קרבנות ישראל ה"נ אם אין גדיים אין תיישים ◈ (אי אפשר להגיד שאין, אולי לא מספיק לטעמו, אך מי קבע המכסה?) ומי יורה שמועה ונמצאת ח"ו תורה בטלה מאליה וא"כ עליהם מוטל לפרנסם דה"ל כאילו מלמדים אותם בעצמם ושרי כמ"ש בשם תספות. גם החלק השלישי נלמד מה שאמרו בפ' הנזכר גוזרי גזרות בלומר דיינין שגוזרים גזירות שבירושלים נוטלים שכרם תשעים ותשע מנה מתרומת הלשכה. גם שם כתבו התוספות דטעמהא לפי שלא היה להם ממה להתפרנס וכשם שהיו מגבין השקלים אפילו בע"כ כ"ש שמגבין בזמן הגלוית כל מה שצריך להעמדת צבור ואלמלא כן ח"ו היינו כאובדים בענייננו ואין לך צורך צבור גדול ממה שצריכין להעמיד ביניהם מורה צדק גם תלמידים ימלאו מקומו בהפרדו מן העוה"ז וכופין אלו לאלו על החקים הקבועים על כך. ואמרינן תו בגמרא אהא דגוזרי גזירות לא רצו מוסיפין להם לא רצו אטו ברשיעי עסקינן ומפרש רש"י ברשיעי שנוטלין שכר לדון יותר מכדי חייהם אלא לא ספקו אע"פ שלא רצו ליטול מוסיפין להם. *25

◈ (למה זה? בן אדם רוצה לנדב! מה הסיבה לפי כסף משנה? אולי נסיק מזה שאסור לעסוק בד"ת בחינם? מדובר במוסד חקיקה ייחודי שהיה מקבל מתרומת הלשכה- קופה המתקבלת מהשקלים- מס אחיד הנגבה מכל העם. והיו משלמים להם רוצים או לא רוצים. כעת השאלה היא, מה זה התשלום הזה? ברור כבר שהם לא דרשו אותו ולא החליטו עליו. ברור גם שזה לא שכר- שכר לא כופים, לא צדקה, גם צדקה לא כופים, גם מילגה לא, לא דמי מקח כל אלה לא כופים. רק על ירושה לא יכול אדם לוותר. אך זה ודאי לא ירושה. אי אפשר להשאיר את זה ללא הסבר, במיוחד אם רוצים להסיק מסקנות. "אם דמה דיין למלך שלא צריך לכלום- יעמיד ארץ ואם לכהן שמחזר על הגרונות יהרסנה" . למעשה, מאין יש למלך את שיש לו, שהוא לא צריך לכלום? הלא מאותם גרנות שכהן מחזר עליהם? ההבדל הקטן המפריד בין "יעמיד ארץ" ו"יהרסנה" הוא תלות. מלך- גובה מגרונות מס, כוהן- מחזר. בספי תרומת הלשכה- גם הוא מס. גוי קדוש- ממלכת כוהנים, כמלך לא נזקק- "ולא תאמר אני העשרתי את

אברם", "מויכל טויבס". אין זה לצורך פרנסת דיינים, אלא לכבוד העם. אך בשביל זה צריך שלטון ולא סתם אלא תורני. ה' שלל את זה מאתנו זמנית. ניסיון ליצור סגולות שלטון בלי שלטון, לא רק שלא נותן אותן תוצאות, כי נשאר התלות, אלא זה למעשה ניסיון לעקוף עונש ה', במקום לתקנו.) מהכלל העולה שכל שאין לו ממה להתפרנס מותר ליטול שכרו ללמד בין מהתלמידים עצמן בין מן הציבור. וכן מותר לו ליטול שכר מהצבור לדון או מהבעלי דינין אחר שמירת התנאים הנזכרים בהלכות סנהדרין. ◈ (ממקרה מאוד מסוים- שלושה איש, שעוסקים בתחום ייחודי, ומקבלים תשלום ייחודי, מקופה ייחודית, שניגבת מכל העם, שלא דורשים את שכרם, לא מחליטים עליו, ולא יכולים לוותר משליך בסף משנה על כמות בלתי מוגבלת של אנשים, העוסקים בתחום רחב, קבלת כל מיני תשלומים, שנתקבלו בכל מיני צורות, מיחידים ומקהילות אך לא מהעם, הם הדורשים, הם המחליטים, לוותר הם יכולים, אך לא רוצים. מה משותף בהשוואה? הפיכת פרט לכלל נוגדת הגיון בסיסי.) ואחר הודיע ה' אותנו כל זאת אפשר לומר שכוונת רבינו כאן היא שאין לאדם לפרוק עול מלאכה מעליו כדי להתפרנס מן הבריות, כדי ללמוד, אבל שילמד מלאכה המפרנסת אותו ואם תספיקנו מוטב ואם לא תספיקנו יטול הספקתו מהצבור ואין בכך כלום.

◈ (כל מי שראה את המקור מבין שזה לא יכול להיות כוונתו. פשוט לא.) וזהו שכתב כל המשים על לבו ובו'. ◈ (שוב אותו עניין- הוצאת דברים מתחום מעשה לתחום כוונה. כך דברים מפסידים אם לא את כל התוכן אז, את כל העוקץ.) והביא כמה משניות מורות על שראוי ללמוד מלאכה ואפילו נאמר שאין כן דעת רבינו אלא כנראה מדבריו בפירוש המשנה קי"ל כל מקום שהלכה רופפת בידך הלך אחר המנהג. ◈ (זה אם רופפת ההלכה ולא הרצון לקימה! מה פרוש "הלכה רופפת"? לא שיש הרבה חולקים על האמת, או הרבה שלא השתבנעו. "הלכה רופפת" פירושו- אין מספיק נתונים להכריע לכאן או לכאן. קושי מפני ריבוי נתונים- זה לא רפיון הלבה, זה רפיון בושר הברעה או רצון להכריע. מי שלא מסוגל להכריע מסיבה בלשהי- לא מובחר, לא אלמן ישראל, ימצא מי שיכול. אם ריבוי דעות הוא רפיון הלכה, מה היה על משה לעשות עם הדעות של עשרת המרגלים? אבן נבון הדבר. זה הוא אשר עשה ה'. הלכה רופפת בידיכם מפני ריבוי דעות? ארץ ישראל? מצרים?- לכו אחר מנהג. ומנהג מה הוא היה אז? מדבר! עד מתי? עד שימותו בעלי "הלכה רופפת". ומה הסיבה להתארכות גלותינו? מההשוואה בין תשב"ץ וכסף משנה נראה שגם כאן אין אחידות, אז אחרי איזה מנהג ללכת?) וראינו כל חכמי בישראל קודם זמן רבינו ואחריו נוהגים ליטול שכרם מן הציבור וגם כי נודה שהלכה כדבריו בפירוש המשנה אפשר שהסכימו כן כל חכמי הדורות משום "עת לעשות לה' הפרו תורתך" שאילו לא היתה פרנסת הלומדים והמלמדים מצויה לא היו יכולים לטרוח בתורה בראוי והיתה התורה משתכחת ח"ו בהיותה מצויה יוכלו לעסוק ויגדיל תורה ויאדיר